

Komvest 43, Brugge: Resultaten archeologische prospectie zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek)

Opdrachtgever: Genencor NV
Komvest 43, 8000 Brugge

Uitvoerder: AardeWerk (Raakvlak Archeologisch Onderzoek)
Komvest 45
8000 Brugge
T +32 [0]50 44 50 41
E dieter.verwerft@brugge

© AardeWerk (Raakvlak Archeologisch Onderzoek), februari 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van AardeWerk (Raakvlak Archeologisch Onderzoek).

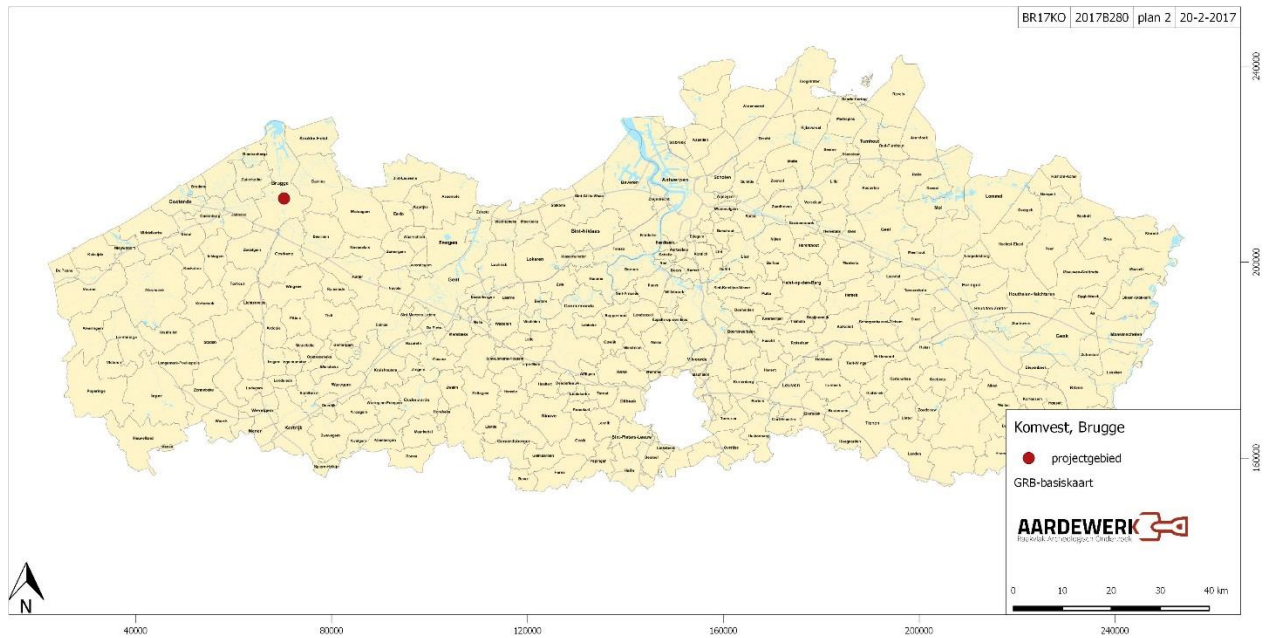
Inhoud

Deel 1: Bureauonderzoek

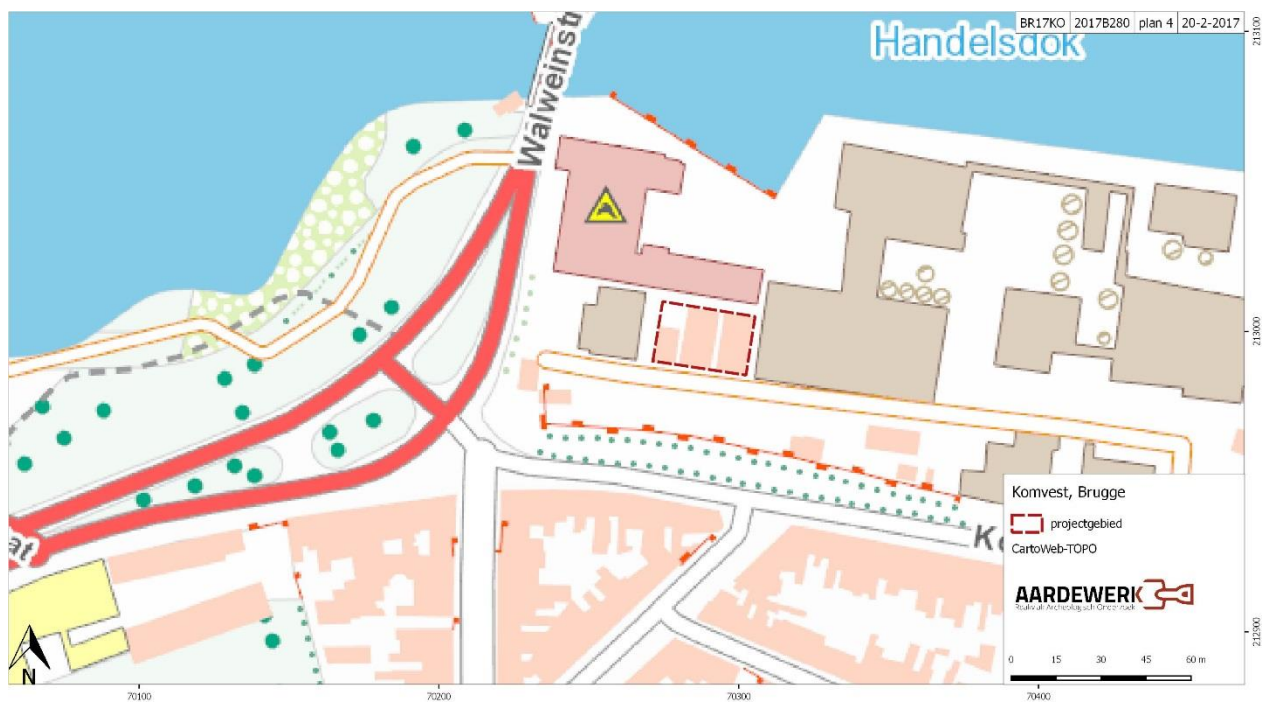
1	Administratieve gegevens	6
2	Inleiding	7
3	Onderzoeksopdracht	9
3.1	Vraagstelling	9
3.2	Werkwijze	9
4	Assessmentrapport	10
4.1	Bodemkundige situering.....	10
4.2	Historische situering van de streek	11
4.3	Archeologische voorkennis.....	13
5	Besluit.....	14

Deel 2: Algemeen besluit

6	Synthese.....	15
7	Afweging noodzaak verder onderzoek	15
7.1	Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek	15
7.2	Samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek	16
8	Bibliografie.....	16
9	Bijlagen.....	16

Figuur 1: Situering van het projectgebied (AGIV)

Figuur 2: Het onderzoeksgebied op de topografische kaart: 1/10 000 (AGIV)

Figuur 3: Het onderzoeksgebied op het Grootchalig Referentiebestand (AGIV)

Figuur 4: Het onderzoeksgebied op de orthofoto uit 2016 (AGIV)

Figuur 5: Het onderzoeksgebied op de kadasterkaart (cadgisweb)

Deel 1: Bureauonderzoek

1 Administratieve gegevens

Komvest, Brugge

Projectcode bureauonderzoek:	2017B280
Naam aanvrager:	Dieter Verwerft
Erkennings nummer:	OE/ERK/Archeoloog/2016/00103
Naam site:	Komvest, Brugge
	BR17KO

Opdrachtgever: Genencor International BVBA, Komvest 43 8000 Brugge, BE0421466186

Uitvoerder: AardeWerk, Raakvlak Archeologisch Onderzoek

Auteurs: Dieter Verwerft, Frederik Roelens en Jari Hinsch Mikkelsen

Bewaring en beheer van de geregistreerde data, vondsten en stalen: Onroerend Erfgoeddepot De Pakhuizen (Raakvlak), Komvest 45, 8000 Brugge

Locatie/vindplaats: Komvest 43, Brugge

Bounding box: 70.305 m – 213.004 m; 70302 m – 212.985 m; 70.271 m – 212.990 m; 70.274 m – 213.009 m

Naam site: Komvest, Brugge; afkorting: BR17KO

Kadaster: Brugge, afdeling 5, sectie E, nummer 36t

Relevante termen theasuri Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek

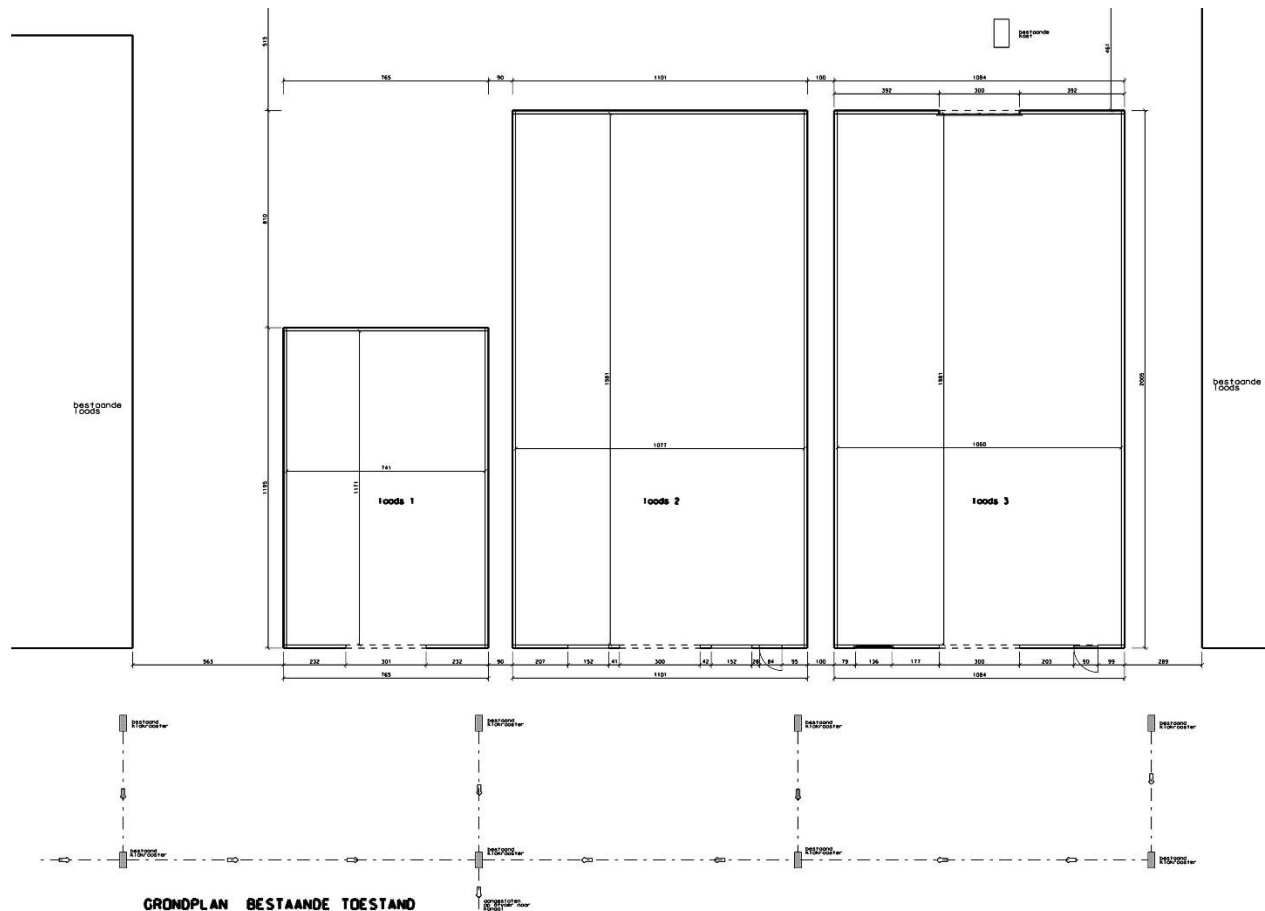
Periode: februari 2017

Archeologische verwachting: geen archeologische verwachting

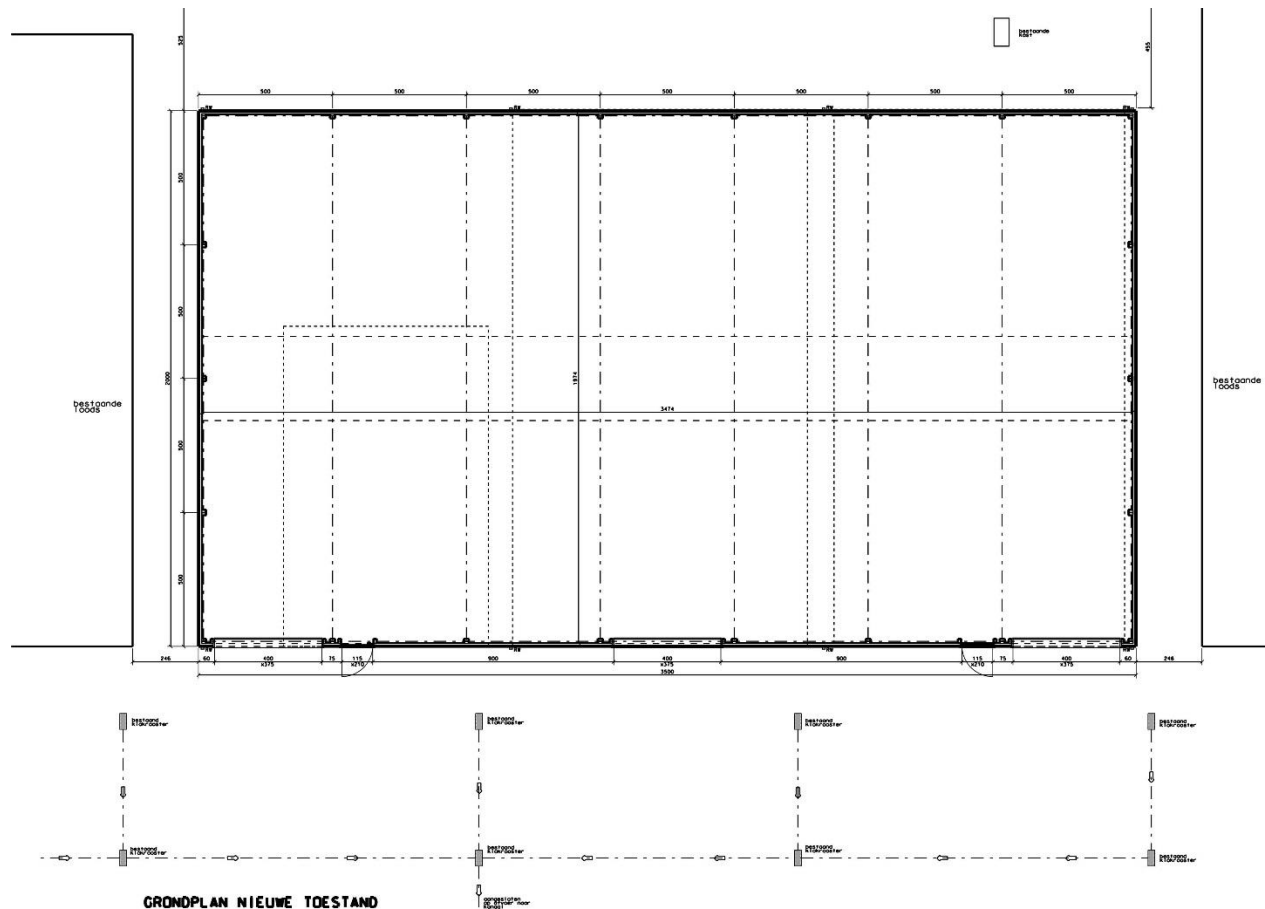
Aanleiding van het onderzoek: versterking van de bodem door sloop en heropbouw van een loods

2 Inleiding

Genencor International NV (Dupont Industrial Biosciences) plant een nieuwbouw binnen hun fabrieksterrein langs de Komvest in Brugge. Drie bestaande loodsen worden afgebroken en binnen deze omtrek wordt een nieuwe loods gebouwd. De geplande bodemingreep is ongeveer 102,5 m² groot. De bodemingreep beperkt zich tot de bovenste meter. Om de mogelijke aantasting van het bodemarchief op deze terreinen in te schatten werkt Genencor samen met AardeWerk, Raakvlak Cel Onderzoek. Doel van de opdracht is het waarderen van het terrein aan de hand van een bureauonderzoek. Dit onderzoek resulteert in een archeologienota. Op basis van de verstoringsgeschiedenis wordt een nota met beperkte samenstelling geschreven.

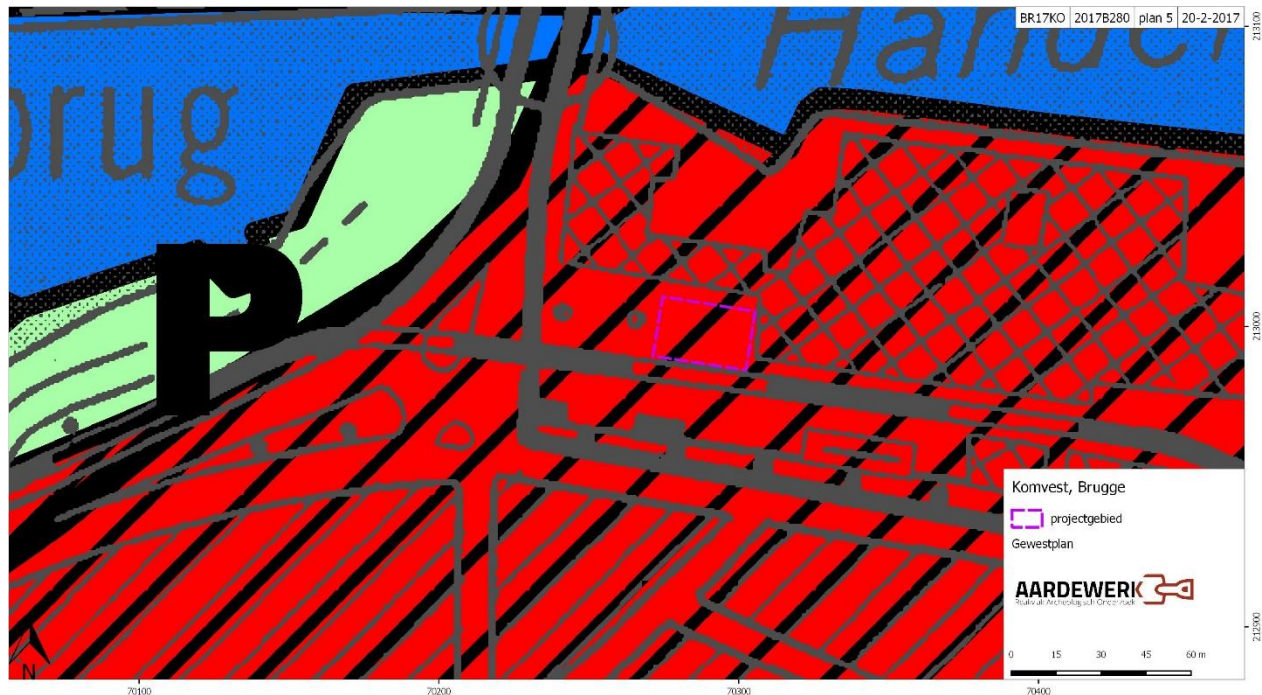
Figuur 6: Ontwerpplan voor de uitbreiding van de begraafplaats

Figuur 7: Grondplan nieuwe toestand

Het onderzoeksterrein ligt in een fabrieksterrein binnen de vesten van Brugge. De fabriek ligt tussen de Komvest, de Wulpenstraat en de Handelskom.

Het perceel is groter dan 300 m², en de effectieve ingreep in de bodem is groter dan 100 m² en het terrein bevindt zich in een vastgestelde archeologische zone, waardoor de drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet overschreden worden. Het gewestplan beschouwt het projectgebied als 'woongebieden met cultureel, historische en/of esthetische waarde' (0101). Het projectgebied bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone, een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt of een beschermde archeologische site. Op deze basis wordt een archeologienota zonder ingreep in de bodem opgesteld.

Figuur 8: Het onderzoeksgebied op het gewestplan (AGIV)

3 Onderzoeksopdracht

3.1 Vraagstelling

De voornaamste vraagstelling bij het ontwerp van de nieuwe loods: bestaat de kans dat de geplande bodemingreep archeologisch erfgoed beschadigt. Met andere woorden: is een archeologische opvolging (om dit erfgoed in kaart te brengen) noodzakelijk.

Volgende onderzoeksvragen staan hierbij centraal:

- Welke aanwijzingen bieden historische bronnen over het aanwezige archeologische erfgoed
- Wat is de landschapsgeschiedenis van het terrein
- Wat is de impact van de geplande werken op het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed

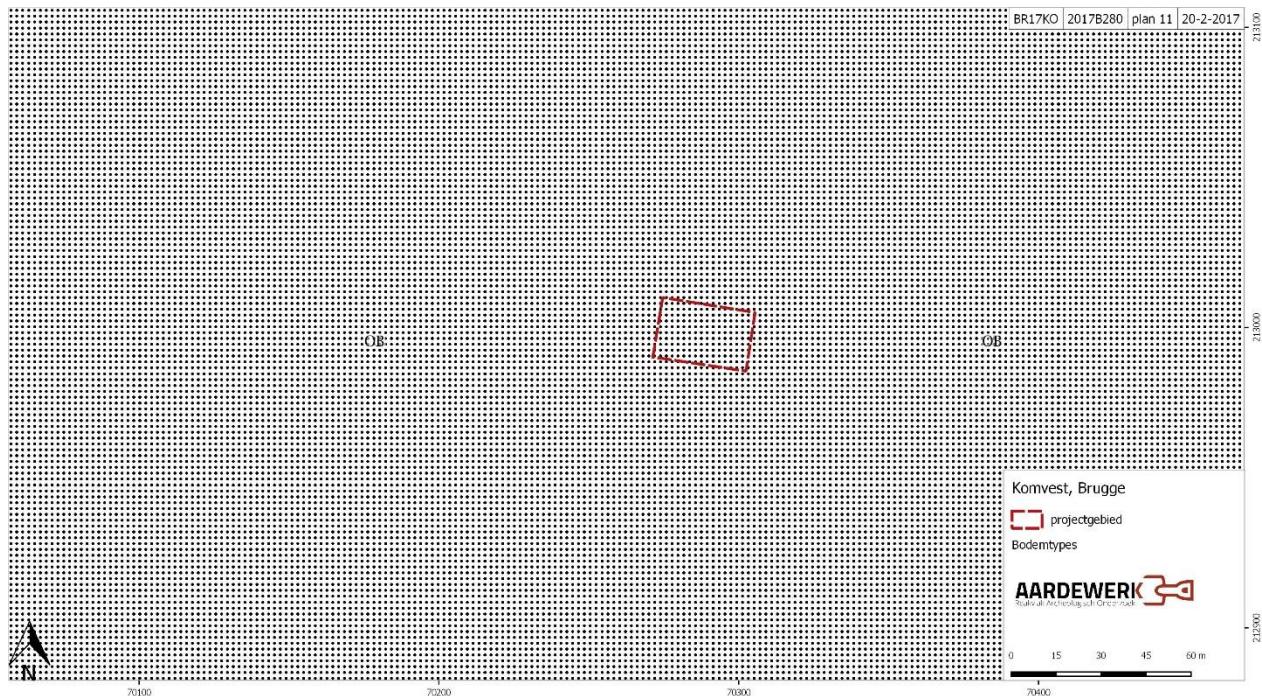
3.2 Werkwijze

Het projectgebied ligt in een zone die gekenmerkt is door een hoge densiteit aan bebouwing in het verleden. Het bureauonderzoek in zones die gekenmerkt worden door een hoge densiteit aan bebouwing in het verleden heeft als bijkomend doel de evolutie van de historische bebouwing te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan het onderzoek van archieven en eventueel eerder uitgevoerd onderzoek naar de historische bebouwing. De aard van de werken is afgewogen tegenover de beschikbare kennis van het projectgebied op archeologisch, historisch en landschappelijk vlak.

Het kaartmateriaal wordt aangemaakt in een GIS-omgeving (Quantum GIS) en de lijsten zijn verwerkt met het Microsoft Office pakket. Het projectgebied wordt geprojecteerd ten opzichte van verschillende kaartlagen. De aard- en bodemkundige gegevens zijn geraadpleegd via de Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV). Historische kaarten zijn opgezocht via geopunt.be. Op basis van de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) wordt het archeologisch kader geschetst.

De onderzoeksstrategie wijkt niet af van de Code Goede Praktijk.

Het terrein is momenteel bebouwd en actief in gebruik als fabriek. Landschappelijke boringen of een veldprospectie zijn niet mogelijk.

Figuur 9: Het onderzoeksgebied op de bodemkaart (DOV)

4 Assessmentrapport

4.1 Bodemkundige situering

Het onderzoeksterrein ligt op de grens tussen de kustpolders en Zandig Vlaanderen. De bodemkaart classificeert het projectgebied als 'bebouwde zone' (OB) (figuur 9).

Geologisch behoort de onderzoekslocatie tot het lid van Beernem (AaBe), bestaande uit grijsgroen zand, kleihoudend, kleilaagjes, zandsteen (veldsteen), weinig kalkhoudend, glauconiet- en glimmerhoudend. In de kustpolders heeft de tertiaire ondergrond geen invloed op het archeologisch bodemarchief.

De quartair geologische kaart classificeert het onderzoeksgebied als Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen), mogelijk vroeg Holocene (type 3). Brugge ligt op de

zandrug tussen Oudenburg en Aardenburg. Het projectgebied, in het noordelijke uiterste binnen de Brugse vesten, ligt net ten noorden van deze zandrug. (DHM II). De hoogteverschillen ter hoogte van het projectgebied zijn beperkt. Op het hoogteprofiel is duidelijk zichtbaar dat de hoogteverschillen op het terrein minimaal zijn: tussen 5,0 en 5,7 m TAW. De erosiegevoeligheid in de ruime omgeving van het projectgebied is 'verwaarloosbaar'.

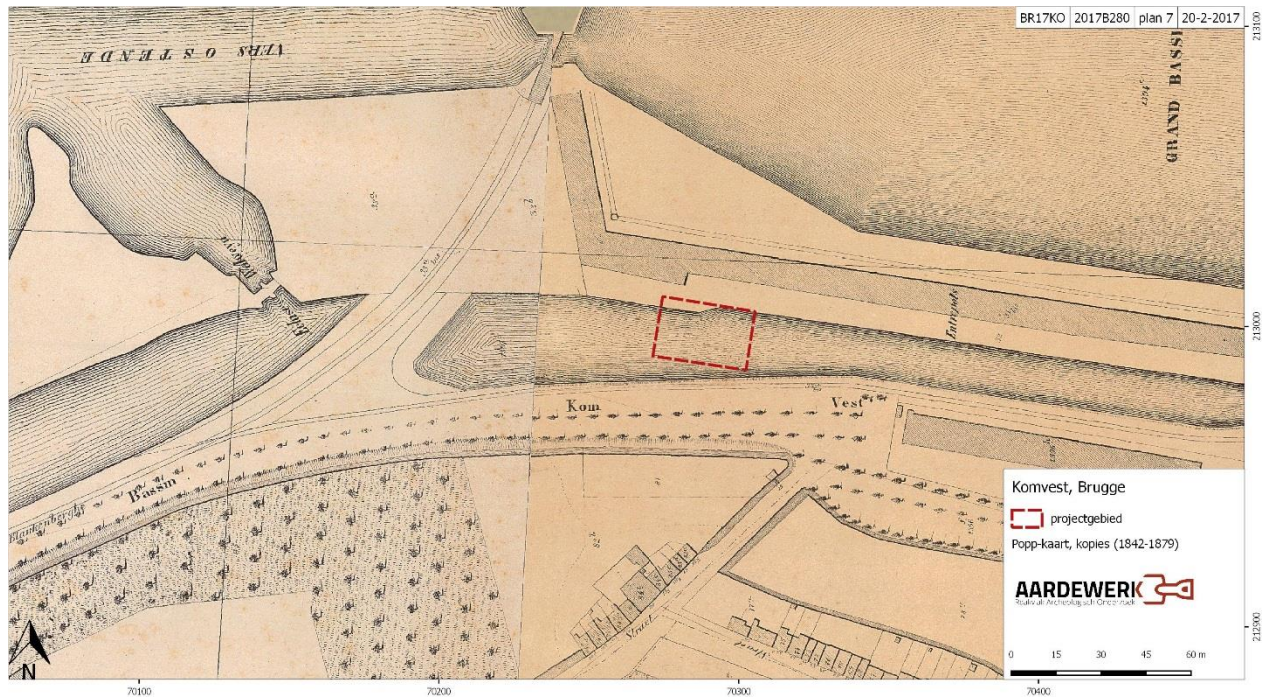
4.2 Historische situering van de streek

Het projectgebied ligt historisch binnen de middeleeuwse vestingsgrachten rond Brugge, naast de Handelskom. Deze plaats heeft sinds de ijzertijd en de Romeinse periode een havenfunctie. De huidige Handelskom is uitgegraven tussen 1664 en 1665. Het is de plaats waar zeeschepen de stad binnenvaren via de Damse Vaart. Om dergelijke schepen toe te laten is de handelskom enkele meters diep uitgegraven. De geplande nieuwbouw ligt midden in de gedempte vesten rond Brugge. Op de kadasterkaarten van Popp (1842-1879) is dit duidelijk zichtbaar (figuur 11). In de loop van de 20^e eeuw wordt dit deel gedempt. Deze situatie staat afgebeeld op de topografische kaart uitgegeven door het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970): treinsporen doorkruisen het terrein (figuur 12).

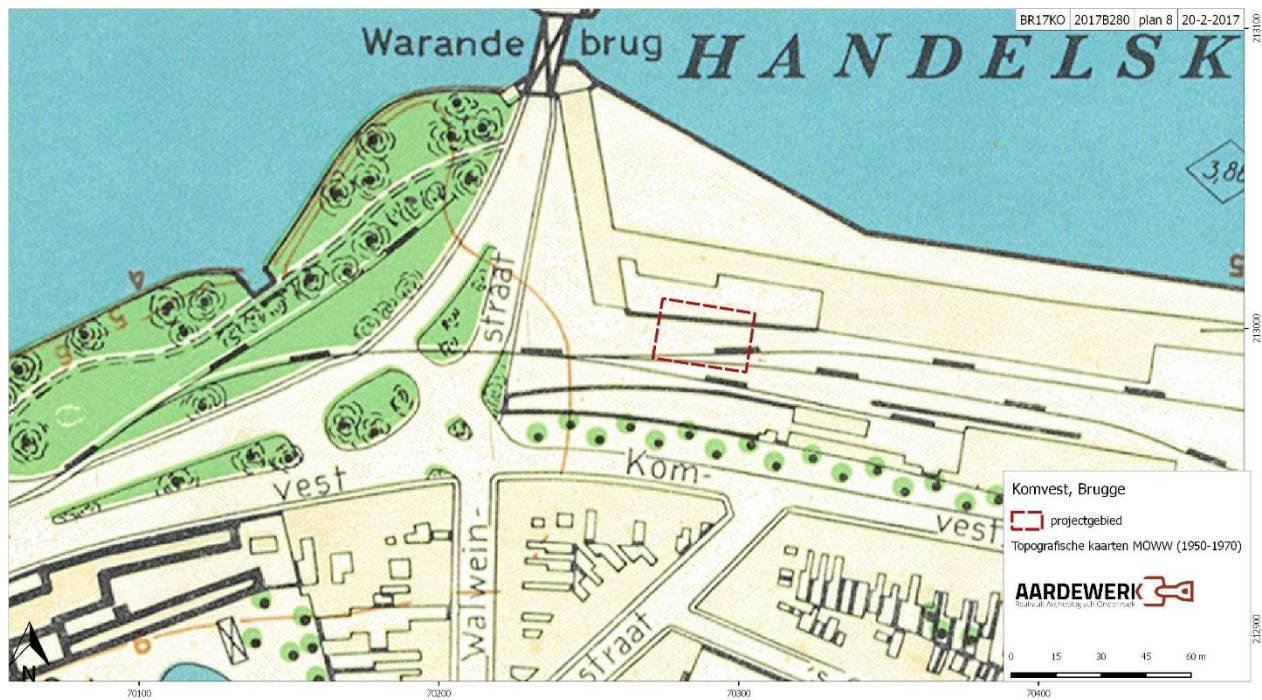
Op geen enkele historische kaart staat bewoning afgebeeld op de projectlocatie. Op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije door Pieter Pourbus (1561-1571) (figuur 10) ligt het projectgebied in de vesten. Op de kadasterkaart van Popp (1842-1879) (figuur 11) ligt het projectgebied binnen vaart rond Brugge. Op de orthofoto uit 1971 is het projectgebied open, verhard terrein (figuur 13). Op de orthofoto uit 1979-1990 staan de drie af te breken loodsen (figuur 14).

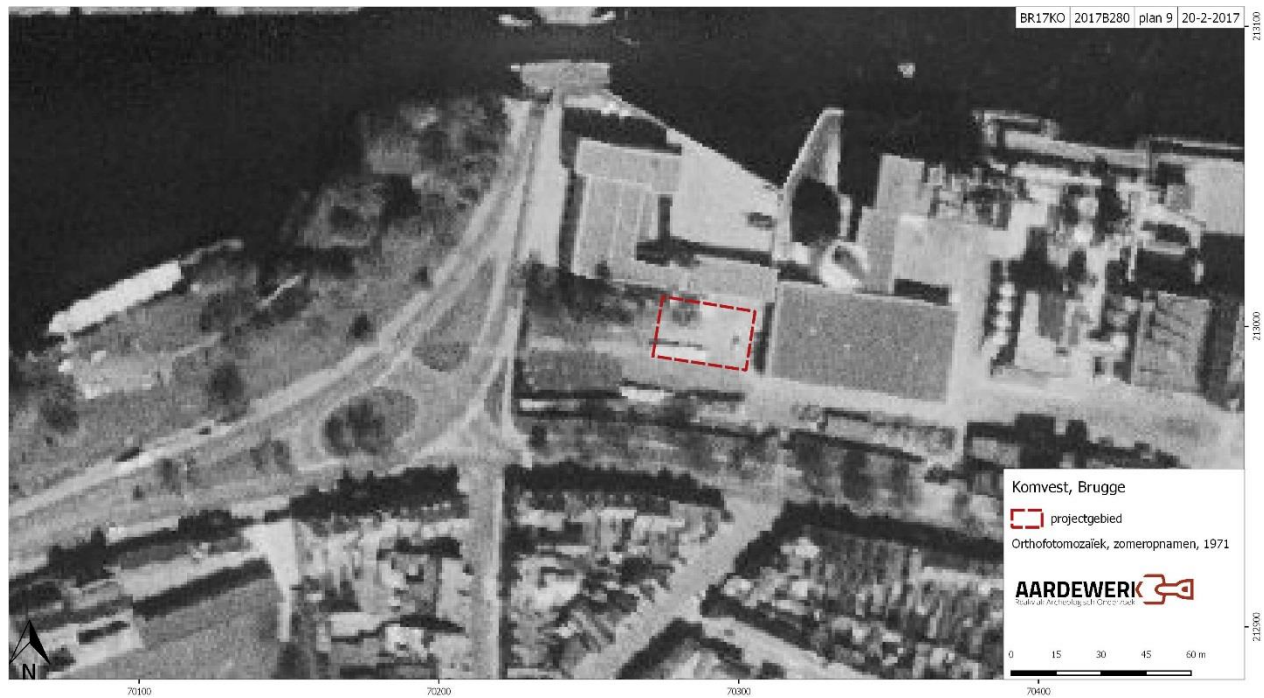
Figuur 10: Het projectgebied op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije door Pieter Pourbus (1561-1571)

Figuur 11: Het projectgebied op de Kabinetskaart van Ferraris (AGIV)

Figuur 12: Het projectgebied op de topografische kaart uit 1950-1970 (AGIV)

Figuur 13: Het projectgebied op de orthofoto uit 1971 (AGIV)

Figuur 14: Het projectgebied op de orthofoto uit 1979-1990 (AGIV)

4.3 Archeologische voorkennis

In het projectgebied is nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. De historische ingrepen op het terrein zijn zeer verregaand, het graven en dempen van de vesten. De **Centrale Archeologische Inventaris** (CAI) (figuur 15) vermeldt vier locaties in de onmiddellijke omgeving van het

onderzoeksterrein. Ten noorden van de huidige Handelskom ligt de archeologische site Fort Lapin (ID: 300456). Tijdens werkzaamheden en opgravingen in de 19^e eeuw en de jaren '60 van de 20^e eeuw zijn hier een haven uit de ijzertijd en de Romeinse periode opgegraven. De meest opmerkelijke vondst is een Romeinse boot die zowel op rivieren als de zee kan varen. Via een getijdengeul kon deze boot tussen de zee en de Romeinse nederzetting langs het Fort Lapin varen.

De huidige Pakhuizen liggen op de locatie van de verdwenen sluis 'Het Cattedagat' buiten de Sint-Lenaartspoort op de Ieperleet (ID: 300348). In deze 18^e eeuwse pakhuizen zijn de Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddienst Raakvlak, het Onroerend Erfgoeddepot De Pakhuizen en de Erfgoedcel Brugge gevestigd. De locatie van de voormalige Sint-Lenaartspoort (ID: 300349) ligt net naast de Pakhuizen.

Ten zuiden van de Komvest is de site Wulpenstaat opgegraven (ID: 152313). De opgraving onthult een Romeinse bewoningslaag aan de oeverwal van een pre-Romeinse kreek van de Noordzee.

Figuur 15: Het projectgebied op de Centraal Archeologische Inventaris (AGIV en CAI)

5 Besluit

Het bureauonderzoek wijst op de afwezigheid van archeologisch erfgoed. Het terrein ligt zeker sinds de middeleeuwen binnen de vestingsgracht rond Brugge. Deze vesten worden in de loop van de 20^e eeuw gedempt en in gebruik genomen als fabrieksterrein. Door de beperkte diepte van de werken (1 m) wordt de originele bedding van de vesting niet geraakt.

Deel 2: Algemeen besluit

6 Synthese

Aan de hand van de onderzoeksvragen kan een synthese gemaakt worden van de relatie tussen het projectgebied, het archeologische kader en de geplande bodemingreep.

Welke aanwijzingen bieden historische bronnen over het aanwezige archeologische erfgoed

Op basis van het historisch onderzoek en de archeologische voorkennis bestaat geen kans op begraven archeologisch erfgoed. Zeker sinds de middeleeuwen ligt het terrein binnen de vestinggrachten rond Brugge: Deze vesten worden in de loop van de 20^e eeuw gedempt en in gebruik genomen als fabrieksterrein

Op geen enkele historische kaart staat bewoning afgebeeld in de omgeving van het projectgebied.

Wat is de landschapsgeschiedenis van het terrein

Het terrein ligt historisch binnen de vesten rond Brugge. Landschappelijke informatie ontbreekt.

Wat is de impact van de geplande werken op het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed

De kans op aantasting van archeologisch erfgoed op het projectgebied is onbestaande. Het mogelijk aanwezige archeologische erfgoed is sterk verstoord door het dempen van de vesten en de bouw van een fabrieksterrein. Door de beperkte diepte van de werken (1 m) wordt de originele bedding van de vesting onmogelijk geraakt.

7 Afweging noodzaak verder onderzoek

Op basis van het bureauonderzoek is voldoende informatie verzameld over het projectgebied. Deze informatie wijst de op de afwezigheid van archeologisch erfgoed. De impact van de geplande bouwwerken is nihil. Vervolgonderzoek met andere onderzoeksmethodes biedt geen kans op kennisvermeerdering en is dus niet wenselijk.

7.1 Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek

Op een fabrieksterrein langs de Komvest in Brugge plant Genencor NV een nieuwe loods. Om de impact van deze werken op het archeologisch bodemarchief in kaart te brengen is een bureauonderzoek uitgevoerd. De historische en cartografische informatie wijst op de sterke verstoring van het terrein. In de middeleeuwen ligt de locatie binnen de vestinggracht. Sinds de 20^e eeuw is de site gedempt en heeft het een industriële functie. Er zijn geen historische of archeologische sites gekend. De impact van de werken op het bodemarchief is nihil. Deze informatie leidt tot de conclusie dat vervolgonderzoek niet noodzakelijk is.

7.2 Samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek

Op een fabrieksterrein langs de Komvest in Brugge plant Genencor NV een nieuwe loods. Uit een onderzoek van historische kaarten blijkt dat de deze plaats binnen de vesten rond Brugge ligt. In de 20^e eeuw zijn de vesten gedempt en behoort het terrein tot de fabriek. In combinatie met de beperkte diepte van de werken leidt dit tot de conclusie dat vervolgonderzoek niet noodzakelijk is.

8 Bibliografie

Bodemverkenner: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>

Cadgisweb: http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE

Centrale Archeologische Inventaris: <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

Geopunt: <http://www.geopunt.be/kaart>

GISWest – Topografische kaarten: <http://www.giswest.be/topografische-kaarten-ngi>

9 Bijlagen

BR17KO/2017B280 plannenlijst					
ID	type	onderwerp	bron	aanmaak	datum
plan 1	situering projectgebied	GRB-basiskaart	AGIV	digitaal	20/02/2017
plan 2	situering projectgebied	GRB-basiskaart (uitgezoomd)	AGIV	digitaal	20/02/2017
plan 3	situering projectgebied	orthofoto 2016	AGIV	digitaal	20/02/2017
plan 4	situering projectgebied	topografische kaart	AGIV	digitaal	20/02/2017
plan 5	situering projectgebied	gewestplan	AGIV	digitaal	20/02/2017
plan 6	situering projectgebied	kadaster	CADGISWEB	digitaal	20/02/2017
plan 7	historische kaart	Popp	AGIV	digitaal	20/02/2017
plan 8	historische kaart	MOWW 1950	AGIV	digitaal	20/02/2017
plan 9	situering projectgebied	orthofoto 1971	AGIV	digitaal	20/02/2017
plan 10	landschappelijke kaart	orthofoto 1979-1990	DOV	digitaal	20/02/2017
plan 11	landschappelijke kaart	bodemkaart	DOV	digitaal	20/02/2017
plan 12	situering projectgebied	centraal archeologische inventaris	DOV	digitaal	20/02/2017
plan 13	historische kaart	topografische kaart 1950	CADGISWEB	digitaal	20/02/2017
plan 14	overzichtsplan	voorstel sleuvenplan	AGIV	digitaal	20/02/2017

Bijlage 1 Plannenlijst